

S duchy jsme se zatím nepotkali, říká...

(Dokončení ze str. 1)

Jak jste si na takovou změnu zvykli?
My jsme zjistili, že je nám to možná i příjemnější, že si vyhovujeme takto v tom základním rodinném dvoučlenném týmu. K tomu ovšem přistupují v sezóně externí zaměstnanci a pracovníci na částečný úvazek, protože úplně ve dvou lidech to samozřejmě dělat nejde, zejména při návštěvnosti, která tady je. Ta kulminuje někde mezi 30 a 40 tisíci lidmi v interiérech za rok, což je poměrně vysoké číslo.

Vzděláním jste historička...?
Vystudovala jsem dva obory – historii umění a hospodářské dějiny. V jejich rámci mám takové půvabné zaměření, dělám dějiny pivovarnictví, asi možná proto, že pocházím z Plzně.

To je zajímavé - na výběrové řízení na kastelány Roštejna se v roce 2015 Muzeu Vysočiny Jihlava přihlásilo 350 uchazečů, z nichž jste byli vybráni, ale jedním z předpokladů byla ochota žít na samotě uprostřed lesů. To vám vyhovuje?

V zásadě nám to vyhovuje, i když zpočátku jsme z toho měli strach...

Plzeň je velké město...
Plzeň je velké město, navíc jsme se s manželem seznámili na škole v Praze. Já jsem pak žila půl roku ve Vídni, než jsme „emigrovali“ do Karlovarskeho kraje, do Bečova nad Teplou. Tam bylo zhruba tisíc obyvatel. Je to sice statutem město, ale jedno z nejmenších v republice, více se blíží větší vesnici. Takže jsme si to zkusili už na tom menším městě. Nicméně pořád tam byli sousedé, rodina našich přátel žijící v bytě přímo nad námi, apod. Byla tam i základní vybavenost. Tak jsme si říkali, jak to zvládneme tady v tom lese, jaké to bude?

A jaké to tedy ze začátku bylo?
Celkem jsme zjistili, že se s tím umíme vyrovnat, pokud se na to člověk připraví, udělá si zásoby, počítá s tím, že se třeba nedostane každý den na nákup. Musí se zkrátka kalkulovat s tím, že cokoliv potřebujete, musí se pro to někde dojet. Zároveň jsme měli strach z první zimy, že tu nebudeme nikoho znát, že budeme odtrženi od civilizace jen sami dva. Ale tahle představa se ukázala jako lichá. Především nás velice pěkně přivítali kolegové z muzea, navštěvovali nás často, neboť se řešila například spousta administrativy související s předáním hradu.

Jak pomohli vaši předchůdci v pozici kastelánů, manželé Vaníčkovi?
Oni tady byli další naší spojkou. Vycházeli nám velice vstřícně i v rovině osobního kontaktu. Navíc nás sem jezdí navštěvovat spousta našich přátel, takže si možná naopak někdy přejeme být sami.

Kastelánka Zdena Vaníčková říká, že Roštejn je vlastně tak trochu chalupa, odkud se dá dnes všude dojet snadno autem. A ještě před ní kastelánka Jitka Hoškova a její manžel vytvořili z Roštejna jakýsi „exil“, kam za nimi zajížděli v dobách totality i přátelé z pražského divadelního prostředí...
Máte pravdu, je to skutečně takový ostrůvek v moři zeleně. O Roštejně se tak psalo již v 19. století v jedné básni, že hradní věž se tyčí jako maják nad mořem lesů. A on je to tady opravdu i dnes takový společenský majákový bod.

Vám na hradě před sezónou pomáhají také skauti. S manželem jste do skautského hnutí zapojeni?
Oba dva jsme od mládí organizovanými skauty, v Bečově nad Teplou jsme pak založili kmen Ligy lesní moudrosti. To je organizace skautu velmi podobná, dokonce skoro stejně stará, její základy je možné vysledovat do doby před první světovou válkou. Koncem loňského roku jsme na naše aktivity navázali i v novém působišti a v nedaleké Růženě jsme založili kmen složený ze skupinky třinácti dětí, s kterými pracujeme, učíme je poznávat přírodu, rozeznávat stopy, ale dozvídat se i něco o naší historii

a kultuře. Vlastně si tak trochu vychováme budoucí brigádníky na hrad. A máme zároveň radost z toho, že se nám daří více vstoupit do místního komunitního života, to je něco, co je našeho názoru pro kastelány památkových objektů důležité – spolupracovat s místní komunitou.

Zámek, nebo hrad?

Ale přece jen – Bečov nad Teplou je zámek, Roštejn původem gotický hrad. Který z těch dvou typů je vám svými charakteristikami bližší?

Je to zvláštní, já jsem si vždycky myslela, že jsem spíš zámkový typ, že se mi líbí právě ty zdobené interiéry. A mám moc ráda období 18. století, vrcholné baroko, rokoko. Nicméně na Roštejně netrpím, naopak hledám a objevuji to, čím je tento objekt specifický. Mne i manžela například nesmírně fascinuje prorůstání přírody s historií, jak žulová skála prorůstá objektem a objekt skálou, jak je les blízko. Takže jsou to taková kouzla neočekávaného. Ale právě tímhle nás ten objekt oslovuje a je tím dle mého názoru výjimečný v porovnání s jinými.

Když jsme u té přírody – po dlouhých letech vidíme věž hradu bez části kaštanů pod její patou. Musely pryč?

V loňském roce tady v souvislosti s přípravou na investiční akci, kterou právě začínáme, probíhaly dendrologické zásahy, přičemž pro ně bylo vytipováno několik desítek stromů. Některé byly podrobeny částečným ořezům a některé s ohledem na jejich stav musely být skáceny. Kaštiny přímo pod věží byly například napadeny klíněnkou, což by do budoucna mohlo působit problémy, lípa u parkoviště zase byla náletem ohrožujícím statiku hradu. Takže po všech schváleních a poradách s příslušnými orgány bylo několik stromů skáceno.

Ostatně, zcela původně asi hrad stál na holém kopci, ne...?

Určitě ty stromy nebyly v žádném historickém období tak blízko. To, že se příroda přibližuje až tak těsně ke hradu, to je až novodobý fenomén. Takže se trochu vracíme k původnímu stavu, který tady byl.

Roštejn nás fascinuje prorůstáním historie s přírodou...

Je jedna věc, o které obě vaše předchůdkyně na pozici kastelánek nikdy nechtěly žertovat, a to je duch, který údajně na Roštejně přebývá. Potkali jste ho už?

Já to vždycky říkám tak, že jsme na to trochu „pařezové“. My říkáme, že ta místa jsou historická, že v sobě mají nějaké ozvuky svých obyvatel a příběhů, které se tady udály. Ale my s manželem, ani jeden, zatím tyhle zážitky nemáme, na žádném z míst, kde jsme dosud působili. A že jsme těch památkových objektů i brigádně prošli velké množství. Ale možná je to i důvod, proč tuhle práci můžeme s klidem dělat. Samozřejmě ovšem věříme tomu, že někdo tyhle zážitky má, že jsou lidé, kteří jsou na to citlivější.

Připomente prosím, jak to s roštejnským duchem je...

Těch příběhů se vypráví víc, ale v prostoru nad bránou a směrem ke kapli by se měl pohybovat duch sedláka Gregora, který je spojen s obcí Růžená a s blízkým okolím. Za třicetileté války měl prozradit tajemství o tom, jak se dostat na hrad tajnou chodbou...

Proměny expozic

Kastelán na Telči Bohumil Norek i správci dalších památek v posledních dobách kladou značný důraz na práci s dětmi, která přivádí na objekty i jejich rodiče. Jaký přístup k budování expozic a provozování hradu zastá-

KATEŘINA ROZINKOVÁ, nová kastelánka na hradě Roštejně. Foto: Jiří Varhaník

váte vy?

My chceme, aby hrad měl tak pestrou nabídku, jak to jenom tahle velikost objektu umožňuje. Abychom uspokojili všechny typy návštěvníků. To, jak je objekt stavebně uzpůsoben, umožní v zásadě nabídnout dva typy tras. Příští rok se nám otevře trasa v oblasti ochozů, kaple a botanického sálu, která bude zaměřena zejména na rodiny s dětmi.

Jak bude postavena?

Bude hodně interaktivní. Nikoli tedy ve smyslu, že by tam byla spousta dotkových elektronických zařízení, ale bude na ní množství dřevěných hraček a dotkových věcí, dále bude možné si třeba prolézt mraveništěm. Expozice bude zaměřená na přírodu, lovců a myslivost v průběhu staletí, a právě na zmíněné prorůstání přírody a historie. Ta trasa bude primárně samoobslužná, tedy vhodná i pro rodiče se skutečně malými dětmi, které nevydrží padesátiminutový odborný výklad o historii. Budou si moci projít částí historického hradu a zároveň se dozvědět něco o zvířátkách, na něco si sáhnout, pohrát si.

To už hovoříme o právě započatém několikaletém projektu stavebních úprav a proměn expozic na hradě. Co bude jeho další součástí?

Druhá trasa, to je ta dnešní základní, bude zpřístupněna v nové podobě v roce 2019 a i nadále zůstane trasou historickou. Bude tedy vhodná pro zájemce o historii, rodiny se staršími dětmi, dospělí, seniory apod. Budou to zařízení nevydrží pokoje, které budou evokovat podobu loveckého sídla víc, nežli je tomu dnes, kdy je to spíše mix různých typů místností. Nově bude mít trasa jednotnou vyprávěcí linku, bude nás provázet od renesance až do 20. století různými fázemi, kterými tohle lovecké sídlo prošlo.

Prozradíte něco konkrétního, co trasa nabídne?

Pořád si přejeme, aby objekt zůstal rodinným přátelským místem, určeným k setkávání. Nečekejte tedy od nás do budoucna žádné provazové vyměňovače, či žádné koridory z kobereců. Samozřejmě jsme rádi, že se návštěvníci

nedotýkají vystavených předmětů, ale i tak budeme moci nabídnout nové typy zážitků. Například vzhledem k nedostatku původního vybavení budeme mít moderní soudobé židle, ale umístěné kolem krásné historické hodovní tabule. Návštěvníci si budou moci sednout a prohlédnout si tu tabuli z pohledu hodujícího, což se vám na dřívějších objektech nepovede. Vždycky koukáte právě přes nějakou zábranu nebo šňůru z několika metrů. A my budeme moci návštěvníkům zprostředkovat jinou zkušenost, kdy se sami na chvíli stanou pomyslnými hosty lovecké hostiny.

Dnes tvoří výstavu hradu předměty z depozitáře Muzea Vysočiny Jihlava. Vystačíte si s nimi i nadále, při nějakém logickém seřazení, anebo budete muset shánět i jinde?

Sháníme minimálně, stejně jako budeme minimálně využívat moderní repliky, které budou spíše tvořit podklad pro různé výstavní sbírkové předměty. V dřívějších budou vystaveny stávající sbírkové předměty z Muzea Vysočiny Jihlava – ovšem nejen ty, které už návštěvníci na hradě mohou vidět dnes, ale zejména ty, které jsou zatím ukryty v depozitářích. Dotační titul, který kterému jsou změny realizovány, je totiž zaměřen především na restaurování a ochranu sbírkových předmětů. Takže teď se bude ve velkém restaurovat zejména nábytek, který by doposud muzeum samo nebylo schopno takto jednorázově konzervovat a umístit do interiéru. V tom je ten projekt pro nás velice zásadní.

To je nábytek například ze stržených zámků Plandry nebo Mirošov?

Přesně, je to skutečně svoz v rámci celého kraje Vysočina, zejména jihlavského okresu. My bohužel nedisponujeme původním vybavením hradu, to se nedochovalo, až na drobné ojedinělé jednotliviny, výjimky...

Ten mobiliář shořel při velkém požáru hradu v roce 1915, anebo byl rozkraden?

Kombinace všeho. Něco samozřejmě shořelo během požáru, ale je důležité

si uvědomit, že Roštejn nebyl kontinuálně celoročně obýván svými aristokratickými majiteli. Ti bydleli na Telči a sem zajížděli jako na chatu, to znamená jen na několik dnů nebo týdnů v roce v lovecké sezóně. A oni si dost často to vybavení i stěhovali, přivezli si ho s sebou. V době požáru už to tady fungovalo spíše nárazově, anebo jako skladiště, takže něco shořelo, něco je nedohledatelné.

Autory koncepce nových expozic jste vy, jakožto noví kasteláni?

Ano, my jsme přišli v době, kdy se tato linka tvořila. Ve spolupráci s kolegy z muzea jsme tedy hlavními autory libreta.

Co si vlastně představit pod tím, že proběhnou i některé stavební úpravy? Půjde jen o udržovací opravy, anebo některé části hradu pozmění vzhled?

Co se týče exteriéru, nebudou změny tak zásadní. Fixovány budou historické omítkové vrstvy, dojde k očištění kamenných prvků, ostění atd. Jinak to budou spíše kosmetické úpravy. Chceme ale hradu vrátit charakter loveckého sídla před rokem 1915, takže se nám sem bude např. vracet i kopie sochy sv. Huberta na nádvoří, aby skutečně ten dojem byl na první pohled jasný. Ta socha tam podle historických fotografií byla, originál máme uschován v interiérech.

Ty stavební zásahy budou spíše v interiérech, kde se budeme zabývat třeba výměnou podlah, které jsou bioticky napadené. Budeme také vyměňovat některá okna, která netěsní a ohrožují nám sbírkové předměty, někde zatéká atd. Bude se také vyměňovat část střechní krytiny...

To se děje průběžně...

To se děje průběžně, ale nad třetinou hradu to zatím chybělo, takže to je akce pro letošní rok. Ale jinak si návštěvníci v exteriéru povšimnou spíše některých těch drobností, jako jsou návraty k lovecké tematice, výměna nevyhovujících okenic atd.

Kolik bude celý projekt s podporou evropské dotace stát?

Přidělená dotace činí 58 milionů korun plus nějaké „drobné“. Celou akci kofinancuje Kraj Vysočina. Jednotlivé fáze budou, řekněme, jednoleté nebo sezónní. Ta první sezóna tedy přináší uzavření bývalé trasy B a našeho kastelánského zázemi, kde se teď bude pracovat. Příští rok už bude tahle část hotová a uzavře se nám hlavní palácová trasa. V roce 2020 už se bude pracovat pouze v exteriérech hradu a v roce 2021 už by se mělo pouze dofakturovat.

Teprve to začíná

Letos jste tedy museli kvůli stavbě znovu stěhovat i svoji privátní knihovnu o třech tisících svazcích...

My v tomhle asi nejsme úplně standardní rodina, knih máme opravdu hodně, ve všech místnostech bytu. Literaturu máme různou, i když základ je samozřejmě ta historická a kunsthistorická. Já jsem navíc zdědila velkou knihovnu po babičce, kde je i spousta beletrie, například vycházející v edicích různých knižních klubů. Ale máme rádi i soudobou literaturu nebo fantasy, takže toho máme taky velkou sbírku.

Stěhovat takovou knihovnu není jistě nic příjemného, takže jak to po roce a půl hodnotíte - vydržíte na hradě?

My doufáme, že vydržíme. Můj manžel říká, že by chtěl vydržet až do důchodu, abychom tu byli nejdéle sloužícími kastelány. Máme k tomu slušně našlápnuto - podle posledních tabulek nás totiž důchod čeká nejdřív až tak za čtyřicet let (smích). Takže bychom tady mohli být dvaatyřicet let.

Já samozřejmě neví, jestli tady budeme takhle dlouho, nicméně nás objekt začal velice bavit a neplánujeme asi být tady jen do konce rekonstrukce. Pokud nám vydrží zdraví a všechny okolnosti, tak bychom tady rádi byli déle. Protože projektem obnovy to teprve začíná.